

nak az oekonomiális ügyek vezetésében. Az intézet-
tan- és együttlakási helyiségeinek bérletét és fűtését a
megye és a város közösen hordozzák. A jövő évi költsé-
gvetés szerint pl. a város a rászó 1/2 rész fejtében
909 frtot, a megye pl. 1819 frtot ad. Utóbbi a maga
részletét az u. n. esztendőből és a reáliskolai pótd-
adóból fedezi.

50 és 25 frtos ösztöndíjakra a Dávid Antal Mő-
zes-féle alap kamataiból 600 forintot kap az intézet.
Egyéb kiadásait, aml. pl. a mult évben 21,792 fornt
ment, az állami pénztár hordozza.

A szigoruan keresztülhívott feleylemények és még
magának az oktatásnak is azonban hátrányára van az
intézeti helyiségek ideiglenes jellege és szétszórtsága.
Altalában véve itt is állanak mindazon körülmények,
melyeket a tanítóképzésnél felemlíteni szükségesnek
láttam. Ez a reáliskola is érezendő a baj horderejét,
elég szerencsés volt az „udvarhelymegyei és udvar-
helyvárosi reáliskola bizottság” részéről azon segély-
ben részvételben, hogy 60 növendék számára ingyen
együttlakást nyerjen.

E tényről igaz, nem a nevelési szempont, hanem
a szegénységre való tekintet volt a döntő; de a tanári
személyzetnek bizonyosan tapasztalnia kellett, hogy a
szegény benlakók nemcsak anyagilag van segítsé-
gen, hanem egyszersmind biztosabban is nevelhetők, mint a
vagyonosabb künnlakók. Azért tehát az együttlakás é-
formáját félrendszerek kell tekintenünk, melynek ki-
egészítésére minden erővel törekedni kell.

Az állandó lakás hiánya kihát a tornaszatra is, a
mennyiben t. i. az, célszerűen helyiség és kellő fel-
szerelés nélkül, a legnagyobb buzgóság mellett sem
vihető kellő tökélyre.

Nem mellőzhetem továbbá azon sajnos tény meg-
említését, hogy az ev. református növendékek, kik a
lefoylt iskolai évben az összes létszámnak csaknem fel-
ét tették, hitoktatásban ez intézetben még mindig nem
részesülnek, a mi mind a szülőkre, mind általában a
vallás igaz barátaira nézve kellemetlenül hat. En a
vallásban a szabadelvűség lehető szélső hatáság elme-
gyek, de azért magamat melyen vallásosnak érzem s
semmi botránysabb társadalommal sincs előttem, mintha
engedjék az ifjúságot a vallástalanság vadságában nö-
vekedni föl. Jól tudom, hogy az intézet ezért nem hi-
bás, de azt is tudom, hogy az intézetnek ebben hasz-
na sincs.

Végül a reáliskolák szervezetének egy előttem
lényeges hiányára akarom a figyelmet felhívni, t. i. az
énektanítás teljes mellőzésére. Nem szándékom ezuttal
a tárgy esztetikai képző hatását fejtegetni. Olyat bi-
zonyítgatnék akkor, a mit köztűntnek senki kétségbe
nem von. Nem maga a reáliskolai tanári kar sem, a
mely buzgó támogatja a magán zenekar fejlődését.

Egy jól felszerelt derék tanerővel ellátott népes
tanintézet ifjúsága az énekművészetben való teljes já-
ratlansággal előttem egy kissé félszegnek tűnik fel.
Gondolkozom erről, a kiket a dolog közelebből
érdekel.

2) Az evang. reform. kollegiumban a lefoylt tan-
évben felvételt a négy elemi osztályba 167 és a két
bölcseleti és hat középtanodai 149, együtt 216 növen-
dek. E szám évszámra 272 re szállott.

A rendes és segédtanárok, szak- és köztanítók
száma 18 volt. Ezeknek kívül ötön foglalkoztak a kü-
lönböző osztályokban zene- és énektanítással.

Az intézetnek saját kezelése alatt levő tőkepenze
1876 végén 180,166 frt 2 kr volt, mely tőke után, va-
lamint egyéb évi rendes járulékokból mintegy 19,750
frt évi jövedelme van.

Ez összegből 8500 frt fordították a tanzemélyzet
fizetésére, 3430 frt egyéb kiadásokra. A többi valószí-
nűleg tőkésítettik.

Ezen összegeken kívül vannak különböző című
ösztöndíjalapjai, melyeknek kamataiból a mult iskolai
év folytán 1935 frt 40 kr és 12 darab arany osztatott
ki az ifjúság között. Összes évi kiadásai tehát ez in-
tézetnek a lefoylt évben 14,025 frtra mentek, ide nem
értve a természetben nyújtott tanári szállásokat.

Tauszergyűjteményei közül a természetani 196
drbot foglal magában, a vegytani eszközök és szerke-
ben 105 drbot, az állattani 57 drbot, melyek közül 1
emberi és 1 állattani csontváz; ásványgyűjteménye 800
drból áll, melyek közül 450 van determinálva. Eze-
ken kívül van 3 gypsz-mintája, madártojás- és rovar-
gyűjteménye, érem- és képtára, téli és nyári felszerelt
tornahelyisége s 4 hold kertje.

Könyvtára 3 van, u. m. az intézet nagy könyv-
tára, jelenleg rendezés alatt, mintegy 10,000 kötetet
tartalmazhat; az ifjúsági könyvtár 1073, és a gyerme-
keké 38 kötettel.

Mely könyvtárak azonban fájdalom, némi vissza-
élések következtében a nagy közönség előtt alapsza-
bály szerint zárva vannak.

Ez intézet, amint a fennebbi adatok eléggé mu-
tatják, bir az önfentartásnak, sőt bir célszerű gazdál-
kodás mellett a szabályszerű és gyors fejlődésnek
minden feltételeivel. Mintegy 200,000 frt évi jövede-
lemmel versenyképesé tehet egy intézetet minden idő-
ben; képesé még arra is, hogy mostani hiányait, fo-
gyatkozásain segítsen, mert ilyenek, mint talán min-
denütt, itten is léteznek.

Mint lényegesebbet ezek közül megemlítem a vál-
tatózó köztanító-rendszert. A tanítószemélyzet 18 tagja
közül 9-re megy az ilyen, csaknem évenként változó
köztanítók száma. Feleleges e rendszernek akár ne-
veléstani, akár didaktikai hátrányaira utalnom. Érzik
ezt bizonyonnyal nagyon jól a szóban levő intézet elöl-
járói is. Miért nem igyekeznek tehát ezen segíteni?
Vagy könnyebb ezt kívánni, mint teljesíteni? Amel-
lyel az oktatást tekintélyes alapgyagyonra utalok,

mindék én még más segédszert is ajánlani e baj orvos-
lására az intézetnek.

Mondjon le ugyanis az elemi oktatás ügyéről.
Bizza azt a nemes város gondjaira, mely a legtermé-
zetesebb és legszentebb jogai egyikének gyakorlásá-
tól van megfosztva az által, hogy nem ő szervezheti,
nem ő gondolhatja gyermekeinek elemi oktatásügyét.
Teassék elhinni, ez nagyobb veszteség e városra néz-
ve, mint azon kétes anyagi előny, hogy nem kell is-
kolára költözködni. Mert jól mehet ugyan a kollegium-
ban az elemi oktatás és nevelés, de ugy-e bár: abba
beleszólni a városnak nincs joga. És e becsele jogról
én, mint város — semmi szin alatt nem mondanék le.
Aztán az az elemi oktatás amellet, hogy a kollegium-
ra feleleges nagy terhet ró, még sem tökéletes, mert
még csak a népoktatási törvény kívánalmainak sem
felel meg, amennyiben hat osztály helyett négy osz-
tályra szorítokzik. Igaz ugyan, hogy a középtanodának
ez elég, mert az a negyedik elemi osztályból már fel-
veheti a növendéket, de nem elég a növendéknek.
Ea végre is azon felfogás szerint az itteni elemi ok-
tatás nem egyéb, mint előkészítő tanfolyam a közép-
tanodába, ezt pedig különösen városon szervezett jó
népiskolák mellett határozottan feleslegesnek kell nyil-
vánítanunk. Az elemi oktatásügyről levén gondjait
a kollegium, egyszersmind könnyen kibontakozhaték
a változó köztanítói rendszer nyomorúságaiból is.

Mások említésre méltó fogyaktóása az intézetnek
tan- és lakhelyiségeinek előszerítlen volta. Miután
azonban az építlet és hozzátartozó tágas telek saját
tulajdona s némi átalakítások és bővítésekkel a bajon
segíteni lehet, tehát kell is.

Vége nem hagyhatom említetlenül azon méltó
követelést a közművelődésügynek, hogy az intézeti
vagyon és érdekek megóvása és kellő biztosítása mel-
lett ugyan, de mindenestre találtakos mód arra néz-
ve, hogy a könyvtárak a közönség számára is meg-
nyitassanak.

3) A rom. katolikus főgymnasium 8 osztályába
az 1876/77-ik iskolai évben felvételt 120 növendék,
kik közül cenzurára állott 100. Jelenleg egy előké-
szítő osztály tervezetett és engedélyeztetett a főgym-
nasium mellé, a melynek szükségessége valószínűleg
onnan származik, hogy Udvarhely város és s benne
levő ekleziás semmi névvel nevezendő elemi fiuiskol-
át nem tartanak fenn. Oly példa, melynek mását ha
sonló rangu város talán az országban sem mutatja.
Ne vegye rossz neven, ha vendég létünkre ezt neki
szembe mondjuk, de az eféle kérdésben a courtoisiek-
nek nincs szerepe.

A tanári kar áll 5 egyházi és 8 világi tanárból,
ezen kívül 1 ének- és zenetanítóból. Mind az ének-
mind a zenekar azonban csak önként vállalkozókból
alakult, amit a művészeknél teljességgel nem helyes-
elhetünk. Ennek minden intézetben kötelezett tantárgy-
nak kellene lennie.

Az intézet fenntartási költségeit a katolikus egy-
házi tanulmányi, ösztöndíj- és tandíjalapból fedezi.
Mely alakókból az 1876/77-ik évi költségvetés szerint
9470 frt fordítottat tanári és tanítói fizetésre, 4072
frt élelmezésre és 700 frt dologi kiadások és tansze-
rekre. Tehát összesen 14,242 frt.

Tauszergyűjteményeiben a physikai 152, az ásvány-
tani 420 és a növénytani 1500 darabot (száritott
növények) foglal magában.

A tanári szakkönyvtár 1870 kötetet tartalmaz és
díj nélkül használható intézetben kívül állók által is,
mely előny azonban igen ritkán vetetik igénybe. Az
ifjúsági könyvtár 654 kötetből áll. Van az intézetnek
felszerelt tornahelyisége.

(Folytatás köv.)

M e g h í v á s.

A székely házi ipart és ipari oktatást terjesztő
egyesület folyó évi szeptember 10-én délelőtt 9 óra-
kor a megyeház nagytérképében

évi rendes közgyűlést
fog tartani.

A gyűlés tárgyai lesznek:

- 1) Titkári jelentés az egyesület eddigi működéséről.
- 2) A számvizsgáló bizottság jelentése a pénztár állásáról.
- 3) Rendes elnökválasztás.
- 4) Indítványok.

Az egyesület minden tagját kérem a megjelenésre
annál is inkább, mert a fonódára nézve is több nevez-
etes kérdés lesz megbeszélendő.

Elnöki megbízásból:

Tarcali Endre,
egyleti titkár

V E G Y E S.

— A háromszéki takarékpénztár 1877-ik év
augusztus havi forgalmának kimutatása.

Bevétel: Kézpénz áthozat július hórlól 10947
frt 25/2 kr. Betétből 25 fél részéről 2738 frt 85 kr.
Visszafejtett váltókból 19950 frt. Visszafejtett előle-
gekől 800 frt. Kamatból 647 frt 42 kr. Illetékből
322 frt 95 kr. Folyó számlán 3 frt 10 kr. Összesen
35409 frt 57 1/2 kr.

Kiadás: Betétek visszafizetésére 12 félnek 1877
frt 71 kr. Folyó kamatokra 7 frt 03 kr. Váltóleltámi-
tolásra 24610 frt. Kifizetett osztaléokra 61 frt 20 kr.
Visszleszámitásokra 3000 frt. Kezelési költségekre
18 frt 65 kr. Tiszti fizetésekre 183 frt 33 kr. Posta-

dijakra 60 kr. Folyó számlára 6 frt 20 Kir. adóra 17
frt. Kézpénz maradvány augusztus végével 5627 frt
85 1/2 kr. Összesen 35409 frt 57 1/2 kr.

Sepsi-Szentgyörgyön, 1877. aug. 31.

Nagy Gergely, könyvvezető.

— Háromszék megye tegnap tartott közigazga-
tási bizottsági gyűléséről jövő számuunk részletes tudó-
sítást hoz.

— Kossuth Lajosról Baraconéból Helffy Ignác
a többi között a következőket írja: „Nép Zászlója”-
nak: Magyar emberek most igen gyakran látogatják
Kossuthot, és ő szivesen látja őket mind, amár néha
bosszankodik azon, hogy némely látogató közzé tevén
a vele folytatott beszélgetést, olyankor is mondat
vele, miket sohasem mondott. Így például nemrég egy
hasznékfia előadás nyomán az újságok felemlítették,
miszerint Kossuth azt beszélt volna neki, hogy fia
Ferenc Londonban telepedett meg, ahol egy nagy tü-
gyárt alapított, Lajos pedig Velencében nyitott nem
tudom, miféle üzletet. A hír eljutott az angol lapokba
s a következése az lett, hogy Kossuth számos angol
barátja s londoni üzletemberek levélben fordultak az
őreg urhoz, hogy hát hol van az a gyár és fia lakása,
hogy meglátogathassák vagy üzleti összeköttetésbe lép-
jenek vele. Hogy lehet Caesenát Londonnal, kénkö-
bányát tügyártást, a felső olaszországi vasutakat velen-
cei üzlettel összekövetészeni, ez kissé nehezen magya-
rázható. S pedig mindezt Kossuth szájjából hallotta az
illető! Bizony borzasztó. Nem kevésbé borzasztó a
sok kéregető levél, melylyel nem szűnnek meg nála
alkalmatkozni némely Kossuth-imádó hasznékfiak.
Megérdemelnék, hogy névjástromuk közzé tétessék.
Talan amazok némi ellensúlyozásul érkeznek már
napok óta a haza miaden részéből a jó szerencse-
váratok a közelgő Lajos napjára. Ezeknek némelyike
valóban megható szavakba van öntve.

Az őreg ur előlvassa egymástán, s szótalanul
leteszi iróasztalának egy szögletébe; de meglátszik
rajta, hogy a szives megemlékezés nem hagyja érin-
tetlenül szive hurjait. — Utánaj itt létem óta termé-
szetesen sok félelőly folyt a társalgás, s e között sok
olyasról is, a mit indiscretió nélkül lehet elbeszél-
ni, sőt nyilvánosságra is hozni. Különösön érdekesek az
epizódok, miket nekem törökországi életéből elbeszél-
tek. Ezekről, s egyebekről talán még írrok nekem, ha időm
engedi; ha nem: hát majd megírom alkalmilag otthon.
— Kossuth környezete szintén jól van. A jólé-
sét folytatja rendíthetetlen hásszeggel ez őreg ur örömét,
bánsát, és emellet — hizik, amár nagyon bosszan-
kodik, ha az ember ezt ráfogja, azért ne is tett ki az
újságba; ifjabb Kossuth Lajos pedig folyton izmoso-
dik, valóságos teeti és lelki Herkules. Ferencet sajná-
latomra nem láthatam. E napokban látogattat tett itt
Tarr István Cucchi olasz képviselővel, ki nem rég
Budapesten volt. Holnap vagy holnaputánra ide várjuk
Simonyi Ernőt.

† Neorolog. Gidófalván vasárnap temették el 90
éves agastyán Csutak Györgyöt, ki mint huszár ka-
tona a nagy Napoleon ellen is harcolt s Páris bevétel-
lénél is jelen volt. Nyugodjanak békében porai!

— Brassóban Martonfalván vasárnap délelőtt 9
óra körül tűz ütött ki, melynek mintegy 5 épület lett
mártaléka.

— Sz. Udvarhelyről aug. 30-ról távirják az
„Egyetértés”-nek: „A keleti vasuton folyó hó 28-án
tiz zacskóban két-fejtű sasos pecsét alatt három milliót
szállítottak arany és ezüstben az orosz főhadiszállásra.
Csakban orosz agynölkök két ezer ezerkesert fogadtak
fél hetvenöt forint havi fizetés mellett, azon ürügy
alatt, hogy a Dunaparton Galacnál építendő vasutnál
szállítsanak.” Közöljük e hirt, a nélkül, hogy legki-
sebb hajlandóságunk lenne hitelt adni neki.

— A török szultán az orosz cárról. A „N. fr.
Presse” egyik konstantinápolyi levelezője írja, hogy
Abdul Hamid szultán Sándor cárról egy közebbi al-
kalommal nagyon rokonszenvesen nyilatkozott, mert
azt tartja róla, hogy ő a háborút ellenszte s csak
környezete kényszerítette rá. „Szegény cár! — szólt
a szultán — szivből sajnálom szerencsétlen sorsát. El
tudom képzelni mily izonyu helyzete lehet! — E hely-
zet siralmasabb mint III. Napoleoné lehetett. Mert
ennek semmi multja, sem jövője nem volt; de egy
fehér cár, egy minden oroszok ura! Igazán sajnálom
mert mint hallom, a természetből jó szive van.”

— Gyilkos szerelem. Hajdu-Nánáson, mint a
„D-n” írja, rémes gyilkosság történt a napokban.
Egy fiatal juhász bojtár szerette gazdájának leányát.
A leány azonban nem ő vele, hanem mással váltott
jegyet. A bojtár egyik délután elment a leányosház-
hoz, a leány nem volt otthon, csupán édes anyja. Hát
csakugyan nem adja nekem a leányát? kérdé tőle
minden közönség nélkül a bojtár. A másé már, nem
lehet a tied! „No ha az enyém nem lesz, ugy nem
fog lenni a másé sem” — e szavakkal a bojtár a ka-
rárhoz visszatért, hol a leány véletlenségből éppen ott
volt. Ekkor a bojtár behuzta a leányt a tengerbe s
itt a szó teljes értelmében darabokra vágta azt.
Ugy lelték aztán meg a szerencsétlen hullást a szállí-
tották be a városba. A juhászlegény pedig azóta el-
tűnt s azóta róla semmi hír.

— Egy ritka nevezetes „ferfuu” halálát jelent
a hírverő, ki a szó teljes értelmében eleget tett a költő
szavainak: Ha férfi vagy, légy férfi! A hír B r i g h a m
Y o u n g n a k, a mormonfelekezlet prófétájának, a 648
szép asszony törvényes férjének halálát jelenti, ki
hogy társulata az egyesület államok törvényesszabta lét-
számára mielőbb kinöhesse magát, a soknéjűség kor-
látatlanságát dogmájává tette s evel, mint csábító csal-
éttel, rövid idő alatt bámulatos sikereket vívott ki.